

mal o has fet? Ara *infla!* — e dóna-li un bufet — e d'ací avant aguarda no t'i torns ---», StVicentF (*Serm.* 1, 222.4).

Com a derivat que era de FLARE, el verb INFLARE contenia el prefix IN-, conegudament amb i breu. La conservació de la i- en català podria donar, doncs, la impressió d'un tractament savi, car de fet el mot apareix amb e- en l'oc. *enflar*, fr. *enfler*, it. *enfiare*: tenen e-, i si veiem i en el cast. *hinchar* i gall.-port. *inchar* allà s'explica més fàcilment, sobretot en les formes arizotòniques, a causa de la forta palatalització que havia de causar-hi la doble consonant palatal *ɲç* que segeix (notem port. *êncha* al costat del cast. *hincha* 'enemistat'). Però el fet és que a un mot d'ús tan general, i popular en tots els temps, i a un concepte tan bàsic dins la llengua, no s'explicaria que el català li hagués donat forma culta o mig-sàvia, a diferència de totes les llengües germanes: per més que entre nosaltres no tingui un contingut semàntic menys comprensiu, sinó fins i tot al contrari.

L'explicació està en el mateix fenomen que hem constatat ja en *INFANT* (i que també val per a *INFERN*): davant les consonants contínues F i S, la N llatina, ja en temps clàssics tendia a volatilitzar-se: fins desaparegué del tot, seguida de s; i en llengua d'oc, i alguns altres parlars, davant F també s'esvania o quicia; però aquesta dràstica debilitació, i esvaniment, de la consonant implosiva, produïa un allargament compensatori de la vocal que la precedia dins la mateixa síl·laba.

De fet tenim d'això testimonis categòrics en els gramàtics llatins. L'*Ars Grammatica* de Diomedes, gramàtic del S. iv d. C., constata «in et con praepositiones, si ita compositae fuerint ut eas statim s aut f littera consequatur, plerumque producuntur <'s'allarguen'>, ut *insula, infula, consilium, confessio*» (Keil, *Grammatici Latini* 1, 409.2ss.); també el comentari de Servius sobre Donat, dóna testimoni de la quantitat *infula, insula*, i altres casos semblants (Keil, o. c. iv, 332.28ss., 454); hi afegim les dades d'altres gramàtics en el mateix sentit, que adueix, junt amb notes crítiques, Heraeus, *ALLG* (xiv, 399); i a *INFANT* ja hem vist que, si bé altres informes llatins, de data posterior, testifiquen certa reacció a favor de la breu, davant *nf*, això és degut a un corrent analògic que no triomfà pas pertot.

La nostra llengua, doncs, en aquest punt es mostrà de naturalesa més recalitrant contra aquestes innovacions, tardanes i analògiques, que no pas el sector de ll. vg. representat pel fr.-oc.-italià. Sens dubte la -N en català s'ha restituit, però el timbre de la i ja no devia modificar-se per això. És un fet comparable al de *DINAR* < *disnar*, fr. ant. *disner*, resultant d'una reacció del prefix *dis-* sobre la reducció de *dis-* JEJUNARE a *diJEJUNARE*, segons la teoria de M-Lübke (aplaudida per Spitzer, *Litbl.* xl, 106), i certament acceptable.

És veritat, però, que localment hi hagué altres formes d'aquesta vocal en la nostra llengua. Cap a l'Ebre hi hagué un focus més o menys estès de la forma en-

flar, modernament assimilat com *amflá*: «em van *amflá*» em deia al Masroig un home que, crestant els eixams, el van picar les abelles (1936); i fins i tot s'estén analògicament a les formes del present singular *amfle* (Ind. Pres. 3) a Torrebesses (1935). També degué ser *enflar* la forma inicial, en el Ross., com en llengua d'oc, sinó que allà l'acció labialitzant del grup *mf*, següent, ho canvià, des dels orígens literaris, en *omflar*: «avia la gola tant fort *omflada* que no podia parlar», *VidesR*, 101r1.

Altres vegades, endemés, va produir-se una forma que, tot essent semblant a aquesta, pren el grau de tancadura propi de la forma general *inflar*, d'on *inflar*: «avia les comes *unflades* en manera que semblaven botz, e avia lo ventre *umflat*», *VidesR*, 105v1 (n. 37, però *imflades* en el ms. B); i cf. el gloss. de les *VidesR*, amb testimonis d'*unflar* i d'*unflament*. De fet és aquesta la forma que modernament usa Saisset: «Me sembla que 'l nas te se *gunfla*.¹ — Com lo nas! — diu en Met — tot lo cap se li *unfla!*» (*Perpiny.*, 74). I aquesta és també la forma valenciana, com subratlla Renat («El Camí», 14-iv-1934) i com exemplifica MGadea (*Terra del Xè* 1, 142, 373); així, en efecte, ho sento a l'horta de València: «la comporta s'*umflava* i per això no s'encaixava en els galzes», Sollana (1962).

Per una evolució fonètica paral·lela a aquesta, tenim *ouffler* en certs textos del fr. ant. (*L'Escoufle* 5080, i en els *Fabliaux* III, 110, p. Montaiglon); a això afegeix Rohlfs sard *unflare*, sic. *unchiare*, calabr. *umflare*, roms. *umflà* (Rohlfs, *ASNSL* CLXIII, 313; i *Roman. Helv.* iv, 75). No cal dir que és inadmissible, com ja mostra la -*nfl*- del val.-ross., el roms. i el sard, postular un ll. **OBFLARE* (com voldria Tilander, *Mél. A. Thomas*, 1927, 465ss.) però no és gaire menys inadmissible (almenys innecessari) suposar, com voldria Rohlfs, un ll. vg. **ONFLARE* encruentament de *INFLARE* amb *CONFLARE*. Altrament també parteix d'una base semblant a la indicada francesa, la gascona (*ahoulà*, resultat de transposició de **ublà*: aran. *hulá* tr. 'inflar' (Cor., *Voc. Ar.*, 56), Coserans i Bearn *ahoulà*, Comenge *ahoulà* «gonfler; enfler, tuméfier», *ahoulà-s* «se gonfler» (Dupleich, *Le Pat. de St. Gaudens*).

DERIV.: *Inflació* [fi S. xv], pres del ll. *inflatio*, -*onis*. D'aquest, per via popular, sortí *imflaó* 'inflor', documentat en el *Llibre de la Figura de l'Uyl* d'Alcoati, S. xiv (gloss. de l'ed. Farauo); aviat això es contragué en *inflò*, com apareix en Fc. Alegre (*AlcM*), i com sigui que la -r ja era muda quasi pertot a la fi del S. xv (o, en val., sofria eclipsis més o menys locals i més o menys condicionats) fou pres per un cas d'abstracte postadjectival en -or (cf. *VidesR*, vol. 1, p. 28), del qual resultava *inflor*, ja documentat en el Nebrija català (S. xvi): «brococila: *inflor* de coll; *idema: inflor*»; forma que avui s'estén fins i tot a certs parlars valencians: «dient-se també faves als granets o *inflorettes* que solen eixir en la pell», MGadea (*Terra del Xè* 1, 160). *Infladura* [fi S. xiv, Genebreda; JnEsteve, 1472]: «la *infladura* se abaxàs = tumor» (1-8-c); *infladuria; inflament* («l'*inflament* de la nostra su-